

**INTELLIGENCE AND SECURITY
IN THE 21ST CENTURY**

AL-QAEDA VS. ISIS: ORIGINILE, MOTIVAȚIILE ȘI FRACTURILE DIN CADRUL JIHADISMULUI GLOBAL

Paul Emanuel ȚAP¹

Abstract

Terrorism is as old as human history. Over time, terrorism has acquired different forms and has developed a series of strategies to achieve its goals. Islamist terrorism started to develop from the 80s of the twentieth century. Al-Qaeda emerged during the time of the war in Afghanistan (1979-1989) and during the 90s its development took place. In the beginning, ISIS was al-Qaeda's branch in Irak. After the September 2001 attacks, the image of international terrorism started to be associated with the jihadist movements. Nowadays al-Qaeda and ISIS are two of the most iconic jihadist movements. Although they share common values and principles, since 2011 the tensions between them began to intensify, and in 2014 the two organizations broke up. The separation of the two organizations caused a breakdown in the global jihadist movement and, at the same time, an ongoing struggle for supremacy emerged. This article analyzes the causes that led to the separation of the two organizations. The analysis of the causes and motivations that influenced the fracture between al-Qaeda and ISIS was made with process tracing. Process tracing is one of the most used research methodologies in social sciences, and it focuses on analyzing the causes that led to the materialization of an event, and not just to their description. Our findings show that there were multiple causes which led to the fracture between al-Qaeda and ISIS. These include the lack of subordination of ISIS to al-Qaeda, the degree of violence used in the strategies of the two organizations, or the inability to identify which enemy should be eliminated first. Our analysis shows that divergent opinions, different strategies and personal ambitions can distract attention from reaching a common ideal. The split between the two organizations does not increase al-Qaeda and ISIS's chances of achieving their goals.

Keywords: *ISIS, al-Qaeda, terrorism, jihadism, fracture, tensions.*

---

¹ Masterand, Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie, Departamentul de Studii Internaționale și Istorie Contemporană, e-mail: paultapmw@yahoo.com.

Introducere

Terorismul este un fenomen ale cărui origini le putem identifica încă din antichitate. Din toate timpurile indivizii sau grupurile care se simțeau excluse, marginalizate sau care considerau că nu le sunt respectate anumite drepturi recurgeau la anumite strategii teroriste prin care să-și atingă idealurile. Indiferent că ne referim la zeloții lumii antice sau la organizațiile contemporane, terorismul a însoțit umanitatea de-a lungul întregii sale existențe (Chaliand și Blin, 2007).

Unele studii dedicate subiectului se concentrează pe analiza factorilor psihologici sau motivaționali care funcționează ca un imbold pentru recursul la diferite forme de terorism (Post, 2007). Altele se axează pe combaterea acestui fenomen din punct de vedere politic și legislativ (Ramaj, Hor și Roach, 2005). Există și cercetări extinse care se axează pe studierea problematicii terorismului jihadist, de la procesele de radicalizare și ideologie până la modalitățile de operare ale acestor organizații (Mahlman-Orozco, 2019; Perry și Negrin, 2008; Esposito, 2002; Khan, 2006).

Atentatele teroriste din septembrie 2001 au coincis cu debutul unei noi ere a terorismului internațional. Terorismul islamist radical a devenit cel mai răspândit tip de terorism la nivel global. Deși organizațiile jihadiste împărtășesc idelauri comune, există o serie de tensiuni între acestea care au evoluat constant începând cu 2011. Evoluția tensiunilor dintre cele două organizații au produs o ruptură în cadrul mișcării jihadiste globale. În momentul de față al-Qaeda și ISIS sunt caracterizate mai degrabă de o atitudine competitivă, decât cooperativă. În pofida faptului că există studii cantonate pe această fractură (Watts, 2016; Filiiu, 2014; Hamming, 2019), articolul își propune analiza cauzelor care au dus la ruptura dintre al-Qaeda și ISIS.

Articolul utilizează metodologia process tracing pentru a analiza dinamicile și strategiile folosite de al-Qaeda și ISIS în perioada 2011-2015. Datele utilizate provin în mare parte din literatura existentă, dar au fost introduse și anumite declarații ale unor personaje cheie din ierarhia organizațională a celor două organizații teroriste.

Relevanța acestui articol este marcată de faptul că majoritatea studiilor existente se concentrează pe analiza organizațiilor teroriste jihadiste doar din perspectiva ideologiilor, istoricului sau motivațiilor

acestora. Analiza cauzelor care au dus la materializarea unor fracturi în cadrul jihadismului global nu s-a bucurat de suficientă notorietate în mediile de specialitate naționale, de aceea acest articol are menirea de a completa un gol în cadrul literaturii de specialitate. În plus articolul poate fi relevant pentru persoanele pasionate de asemenea problematici.

Articolul este structurat în șase secțiuni cărora li se adaugă concluziile. Prima secțiune oferă o serie de definiții și clarificări conceptuale legate de terorism, făcând referire la tipurile acestuia. A doua prezintă în linii generale Islamul, realizând o paralelă între conceptul de legitimitate și manipulare în cazul jihadismului global. A treia secțiune este dedicată metodologiei și datelor utilizate. A patra secțiune analizează originea și evoluțiile al-Qaeda și ISIS cu accent pe traiectoriile lor opuse. Următoarea secțiune se concentrează pe Primăvara arabă, Siria și ascensiunea tensiunilor dintre al-Qaeda și ISIS. În cele din urmă, lucrarea analizează cauzele care au dus la fractura jihadismului global. Concluziile rezumă conținutul general al articolului și propun o serie de direcții ulterioare de cercetare.

Terorismul: definiții, tipologii și clarificări conceptuale

Definirea conceptului de terorism a produs una dintre cele mai ample dezbateri vehiculate în mediile academico-științifice, în momentul de față existând aproximativ 200 de definiții ale acestui fenomen (Gomes și Mikhael, 2018). Incapacitatea de a se ajunge la un numitor comun în ceea ce privește definirea terorismului este marcată de multiplele perspective și lupe analitice prin intermediul cărora este privit și analizat acest fenomen. Pornind de la această afirmație, catalogarea unei acțiuni, organizații sau persoane ca fiind teroristă depinde de modul în care indivizii se raportează la acest fenomen. Felul „în care înțelegem terorismul este înrădăcinat în reacția noastră emoțională pe care o avem față de el” (Law, 2017, p. 17). De exemplu, Yasser Arafat, în cadrul unui discurs adresat Adunării Generale a ONU, a definit ceea ce era perceput de occidentali ca fiind terorism, drept o luptă revoluționară de eliberare națională, purtată de anumiți combatanți curajoși împotriva colonialiștilor și a invadatorilor, acțiuni care nu pot fi numite teroriste (*Jewish Virtual Library*).

Cu toate acestea, fiecare încercare științifică de conceptualizare și definire a terorismului este strâns legată de trei factori principali. Primul vizează metoda operațională, care în majoritatea situațiilor este definită drept utilizarea sistematică a violenței. Al doilea factor este ținta, și anume populația civilă sau diferite obiective strategice, iar al treilea factor este scopul, definit drept „generarea unui sentiment de frică și stres psihologic în rândul populației, respectiv discreditarea capacității statale de a se opune acestor acțiuni” (Kushner, 2003, p. XXIII).

Terorismul poate să fie definit drept o formă de „violență premeditată, motivată politic, comisă contra unor ținte necombatante de către grupuri naționale marginale sau de către agenți clandestini ai unui stat al căror scop este în general să influențeze un anumit public” (Chaliand și Blin, 2018, p. 27). Unele studii definesc terorismul din perspectiva a trei tipologii diferite, și anume, terorism demonstrativ, distructiv sau suicidal. Terorismul demonstrativ „caută publicitate pentru o anumită cauză, terorismul distructiv recurge la atentate și amenințări cu moartea pentru a obține sprijin pentru cauza pe care o promovează, iar terorismul suicidal este definit de moartea atentatorului, implicarea unui anumit public și declanșarea ostilităților” (Gomes și Mikhael, 2018, pp. 7-8). Altă definiție a terorismului evidențiază că acest fenomen reprezintă „utilizarea violenței pentru o cauză politică sau socială. Indivizii sau organizațiile care folosesc violența pentru a-și atinge obiectivele sunt definite drept teroriste în momentul în care aceste acțiuni își propun atacuri asupra civililor care nu sunt implicați direct în modelarea politicilor guvernamentale” (Outman et. al, 2003, p. 1).

Există cinci strategii principale la care recurg organizațiile teroriste pentru atingerea diferitelor obiective. Prima strategie este cea de atenuare, prin care teroriștii urmăresc convingerea inamicului că sunt suficient de puternici pentru a impune anumite costuri dacă se menține o anumită orientare politică. A doua strategie este cea de intimidare, prin care organizația încearcă să convingă populația că este capabilă să pedepsească neascultarea, guvernele nefiind capabile să le oprească. Provocarea este cea de-a treia strategie, aceasta axându-se pe influențarea inamicului de a răspunde violent la acțiunile teroriste cu scopul de a obține sprijinul populației. Strategia de tipul *spoiler attacks*

este reprezentată de efortul de a convinge publicul că teroriștii moderați sunt slabi și nu merită sprijin. Strategia de supralicitare este evidențiată de utilizarea violenței cu scopul de a convinge publicul că teroriștii au șanse mai mari să obțină victoria decât grupurile rivale și, astfel, merită sprijinul lor (Gomes și Mikhael, 2018, pp. 7-8).

Tipologia organizațiilor teroriste

Secolul al-XX-lea a produs suficiente metamorfoze ale terorismului, care a ajuns să fie analizat și ierarhizat în funcție de obiectivele și motivațiile statelor, organizațiilor sau indivizilor care au recurs la anumite tactici specifice acestui fenomen. Astfel, putem vorbi despre terorismul de stat, terorismul susținut de stat sau diferite organizații care recurg la terorism cu scopul de a atinge anumite obiective (Bjørge, 2005, p. 182).

Terorismul de stat vizează utilizarea terorii și a violenței împotriva propriei populații cu scopul de a se instaura controlul absolut al statului asupra acesteia. Terorismul de stat este caracteristic regimurilor totalitare, iar în ceea ce privește situația statului rus, acesta a fost dezvoltat de către Lenin, fiind dus la extremă de către Stalin (Chaliand și Blin, 2018).

Terorismul susținut de stat este definit din perspectiva inițiativelor diferitelor state de a susține și a se folosi de anumite organizații teroriste cu scopul de a-și atinge propriile obiective. Acest sprijin „se realizează deoarece grupul terorist poate servi intereselor strategice ale anumitor state, poate câștiga simpatia diferiților lideri sau poate juca un rol important în ceea ce privește consolidarea pozițiilor interne ale diferiților conducători” (Byman, 2005, p. 21). Un exemplu reprezentativ pentru terorismul susținut de stat este marcat de sprijinul pe care îl oferă statul Iran organizației Hezbollah, această inițiativă fiind susținută atât de afinitățile ideologice și religioase dintre cele două entități, cât și de obiectivele care, din anumite puncte de vedere, sunt similare (Haaretz).

Acțiunile organizațiilor teroriste au motivații politice, ideologice, culturale, sociale sau religioase. În ceea ce privește tipologiile și ierarhizarea acestora, putem aminti terorismul național-separatist, care militează pentru obținerea independenței față de statele în interiorul

căroră se află. Două dintre cele mai reprezentative asemenea mișcări au fost Armata Republicană Irlandeză (IRA) sau Mișcarea Separatistă Bască (ETA) care, prin acțiunile lor, au provocat o serie de crize și tensiuni interne de amploare (Kushner, 2003). De asemenea, putem aminti „grupările teroriste cu vocație revoluționară”, precum Baader-Meinhof, Brigăzile Roșii Italiene, Los Tupamaros și Sandero Luminoso (Chaliand și Blin, 2018, p. 211).

O altă tipologie a organizațiilor teroriste este evidențiată de terorismul a cărui obiective sunt legate de motivații religioase. Această tipologie de terorism, după cum afirmă unele studii, face parte din categoria noului terorism sau a celui tip de terorism care predomină în zilele noastre (Gomes și Mikhael, 2018). Din această categorie fac parte organizații precum Hamas, Hezbollah, al-Qaeda sau ISIS (Law, 2017, p. 449).

Islamismul, legitimitatea terorismului jihadist și fazele acestuia

Secțiunea anterioară a evidențiat o serie de clarificări conceptuale cu privire la terorism, punându-se accent pe diferite definiții, strategii și tipologii ale acestui fenomen. Această secțiune reliefează fazele terorismului jihadist, oferindu-se un punct de vedere cu privire la legile Islamului, cu scopul de a se evidenția dacă terorismul jihadist este, într-adevăr, justificat prin textele fundamentale islamice sau acestea sunt doar interpretate într-o manieră manipulativă de către anumiți ideologi și lideri teroriști.

Islamismul

Nașterea Islamismului are origini în prima parte a secolului al-VII-lea, fiind realizată în cadrul unei societăți beduine din Arabia Saudită. Nașterea acestui curent, filozofie sau religie, a avut un impact atât de mare încât „a creat de la zero o întreagă ordine socială”. Semnificația arabă a termenului islam este evidențiată de sintagma „stare de supunere”, iar musulmanul este persoana care trebuie să se supună lui Allah, unicul Dumnezeu. Tradiția islamică a influențat o serie de restructurări sociale și organizaționale care au fost oglindite în

principiul conform căruia ideea de cofraternitate a fost poziționată deasupra „legăturilor tradiționale ale diferitelor clanuri și triburi, care acum erau uniți în credința lor față de Allah, cuvântul acestuia fiind transmis de profetul Mahomed, mesagerul său” (Hiro, 2002, p. 30).

Moartea Profetului Mahomed, din 632, a produs două evenimente majore. Primul este marcat de prima criză secesionistă a Islamului, influențată de numirea lui Abu Bakr în funcția de calif. Decizia a fost contestată de unii musulmani care susțineau că Ali, ginerele Profetului, trebuia să primească această funcție. Susținătorii lui Ali au format Shi'atu' Ali, care a coincis cu apariția șiiților, sunnismul nemaifiind unica ramură a Islamului (Chaliand și Blin, 2018, pp. 59-62). Al doilea eveniment este evidențiat de reorganizarea Islamului în jurul „respectării de către umma (comunitatea credincioșilor) a tradiției (sunna), care se împarte în două serii de texte sacre: Revelația (Al-Quran) și Mărturiile (hadith)” (Chaliand și Blin, 2018, p. 244), cele două elemente fiind fundamentale pentru conturarea legii sharia. Islamul se definește „și prin referința la o entitate, cea a comunității credincioșilor, care abolește frontierele statelor în favoarea unui spațiu geopolitic aparținând poporului lui Dumnezeu” (Chaliand și Blin, 2018, p. 245).

Jihadul: legitimitate vs. interpretare manipulativă

Islamul se bazează pe existența unei dogme centrale, și anume, tawhid, care pe de o parte atestă existența unui singur Dumnezeu, „impunându-se, astfel, un monoteism strict musulmanilor, iar pe de altă parte îl întruchipează pe Allah drept singura sursă a autorității”. Fiecare musulman trebuie să-și trăiască viața după conceptele shariei, care reprezintă voința lui Allah pentru umanitate. Din punct de vedere politic, idealul musulmanilor este întruchipat de crearea unui „imperiu Islamic în care o singură persoană să dețină puterea politică și cea spirituală” (Law, 2017, p. 448).

Odată cu trecerea secolelor, au început să se cristalizeze diferite școli și ideologii de inspirație sunnită care promovau diferite curente și stiluri de interpretare a învățăturilor islamice. Începând cu secolul al-XVIII-lea lumea musulmană s-a perceput pe sine ca fiind în declin în raport cu țările europene (Gomes și Mikhael, 2018), iar prăbușirea Imperiului Otoman de după sfârșitul Primului Război Mondial a

evidențiat disoluția Califatului „în care conducerea politică și spirituală era teoretic unică” (Law, 2017, p. 448).

În acest context tensionant, unii ideologi au început să îmbrățișeze diferite stiluri de interpretare a învățăturilor islamice pentru a se găsi o serie de soluții cu privire la redobândirea gloriei Califatului. Jihadul a început să fie privit drept unica soluție pentru realizarea acestui ideal. Cu toate acestea, este foarte important să evidențiem că jihadul este împărțit în jihadul mare (lupta interioară pe care trebuie să o dea fiecare musulman pentru a trăi în conformitate cu sharia), respectiv jihadul mic, care reprezintă o datorie morală a fiecărui musulman ce trebuie să poarte un război împotriva inamicilor occidentali și a musulmanilor apostatați, pentru a putea trăi într-un Califat care este întemeiat pe legea fundamentală (Law, 2017, p. 448).

Organizațiile teroriste, care au îmbrățișat ideea jihadului mic pentru atingerea diferitelor idealuri, au fost influențate de principiile propuse de diferiți gânditori musulmani. Pentru a demonstra această afirmație vom face referire la trei ideologi: Ahmad ibn Taymyya, Muhammad ibn Abd al-Wahhab și Sayyid Qutb.

Sayyid Qutb, membru al Frăției Musulmane, promovează ideea creării unui stat Islamic prin voia lui Allah, împarte societatea musulmană în credincioși și necredincioși și militează pentru înfrângerea Occidentului care este inamicul istoric al Islamului (Gomes; Mikhael, 2018). Acesta a deschis calea unei „viziuni paroxistice: jihadul va deveni o obligație fundamentală a Islamului, asemenea celor cinci stâlpi, el trebuie să fie ofensiv și se aplică chiar și luptei împotriva musulmanilor pe care reaua lor purtare îi asimilează cu niște apostatați (pentru care nu există altă osândă decât moartea)” (Chaliand și Blin, 2018, p. 267).

Continuarea viziunii lui Qutb i se datorează, printre alții, lui Abd al-Salam Faraj, care deși nu avea nicio autoritate legitimă pentru a continua lucrarea lui Qutb, se va bucura de suficientă notorietate în ceea ce privește promovarea jihadismului (Chaliand și Blin, 2018, p. 267).

Astfel, organizațiile teroriste care își justifică acțiunile prin apelul la diferite motivații de ordin religios (al-Qaeda, ISIS), își justifică ideologiile de funcționare prin dorința de a crea un stat Islamic, care să funcționeze pe baza „adevăratei doctrine istorice musulmane fundamentaliste salafiste” (adevărata cale) (Law, 2017, p. 448).

În primii ani petrecuți la Mecca, Profetul Mahomed, s-a axat aproape în mod exclusiv pe rugăciune și meditație, modul în care se raporta la „ceilalți” bazându-se pe principiul cooperării non-violente. Însă, după ce se produce fuga la Medina din cauza opoziției și a persecuției în anul 622, Mahomed devine liderul spiritual, politic și militar al unui Stat Islamic. Acesta credea că Allah i-a dat puterea și permisiunea de a lupta împotriva celor ce-i persecutau pe musulmani, iar odată cu acumularea de putere, Mahomed a devenit din ce în ce mai ostil față de adversari (Sookhdeo, 2009, p. 18).

Cu toate acestea, mulți musulmani condamnă folosirea războiului / terorismului în numele Islamului. Deși există anumite pasaje în textele fundamentale care „pot fi interpretate drept permissive în ceea ce privește utilizarea violenței în acest fel (violență îndreptată împotriva politeiștilor, evreilor, creștinilor și musulmanilor apostatați), Islamismul nu este o religie a violenței și urii față de ceilalți” (Sookhdeo, 2009, p. 18), aceste interpretări fiind date de anumiți ideologi, care consideră, că abaterea de la valorile tradiționale islamice au dus la degradarea societății musulmane, iar „Războiul Sfânt” reprezintă unica modalitate de soluționare a problemei.

Astfel, terorismul jihadist este motivat mai degrabă de o interpretare contextuală a anumitor pasaje din textele fundamentale, care este livrată unui public mai mult sau mai puțin receptiv, într-o manieră aproape manipulativă, decât ca o acțiune legitimă din toate punctele de vedere, care este în concordanță cu adevăratele valori promovate de Al-Quran.

Evoluția jihadismului

Jihadismul a evoluat „dramatic după atentatele din septembrie 2001”, Comunitatea Internațională mobilizându-se din ce în ce mai puternic pentru a face față amenințărilor teroriste. Dinamicile promovate de ISIS au influențat, după anul 2014, remodelarea jihadismului global, iar al-Qaeda s-a angajat într-o luptă de redobândire a titlului de lider jihadist (aceste dinamici și evoluții vor fi analizate în secțiunile următoare) (US Institute of Peace, 2017, p. 5). Cu toate acestea, este foarte important să se evidențieze fazele evolutive ale

jihadismului. Scopul acestei sub-secțiuni este de a se demonstra că emergența acestui fenomen nu a debutat exclusiv cu septembrie 2001.

Au existat șase faze evolutive principale ale jihadismului global. Prima etapă este marcată de emergența anumitor ideologi precum Sayyid Qutb care promovau ideea de excomunicare a semenilor musulmani considerați „infideli”. Această etapă debutează odată cu sfârșitul anilor '70. A doua fază, cea din anii '80-'90, este evidențiată de combinarea rigorii teologice salafiste cu activismul politic al Frăției Musulmanilor. A treia fază este reprezentată de debutul Războiului din Afganistan (1979-1989) sau a Războiului din Golf (1990-1991), aceste evenimente stârnind ascensiunea sentimentelor anti-americane, iar statele arabe care au permis intervenția acestora au fost percepute ca fiind trădătoare ale Islamului. A patra etapă este definită de o serie de atacuri spectaculoase, care culminează cu cele din septembrie 2001, și care conturează o nouă eră a jihadismului global, respectiv demararea războiului împotriva terorismului, instrumentat de SUA și aliații acesteia. A cincea etapă este punctată de invazia SUA din Iraq, iar ultima etapă survine după anul 2014, moment în care, se produce ascensiunea ISIS și creșterea numărului de persoane recrutate, mai ales din rândul străinilor (US Institute of Peace, 2017).

Metodologie și date

Pornind de la raționamentul conform căruia subiectul articolului face parte din științele sociale, analiza datelor se realizează prin intermediul *process tracing*. Această metodologie este definită de identificarea mecanismelor cauzale care analizează relațiile dintre cauză și efect (Beach, 2012), evitând abordările strict descriptive.

Inițial, termenul de *process tracing* a fost asociat cu psihologia cognitivă de la sfârșitul anilor '60, începutul anilor '70, din SUA. Acesta definea o serie de tehnici de examinare a pașilor intermediari din cadrul proceselor mentale cognitive, pentru a se înțelege mai bine euristica prin care oamenii iau decizii. În 1979, Alexander L. George își însușește termenul pentru a descrie utilizarea dovezilor din studiile de caz pentru a explica procesele istorice, din acest moment metodologia *process tracing* fiind prezentă în cadrul științelor sociale (Bennet; Checkel, 2015). Astfel, *process tracing* poate fi definită drept un

instrument fundamental al analizei calitative (Collier, 2011) ce se concentrează pe urmărirea anumitor mecanisme cauzale și care în urma unei analize empirice detaliate reliefează modul în care se desfășoară un proces cauzal (Beach, 2017).

Datele utilizate în cadrul analizei se împart în două categorii: (1) date primare (declarații ale liderilor al-Qaeda și ISIS) și (2) secundare (existente în literatură). Ascensiunea tensiunilor dintre cele două organizații a început fie resimțită odată cu 2011, prin urmare datele au fost colectate cu scopul de a fi relevante pentru acea perioadă. Datele colectate, mai ales cele secundare, sunt analizate într-o manieră comparativă, evidențiindu-se abordările diferite ale celor două organizații față de realizarea aceluiași obiectiv, această atitudine justificând fractura produsă în cadrul jihadismului global.

Analiza folosește date primare și secundare care au fost colectate în intervalul 2011-2015, fiind incluse și analizate numai acele date care au legătură directă cu tensiunile și fracturile dintre al-Qaeda și ISIS. Datele au fost colectate din următoarele surse online: ASPI, Brookings, Haaretz, Hudson Institute, Independent, ICCT, ICG, Jewish Virtual Library, Lawfare, Middle East Institute, PNAS, ThoughCo, United States Institute of Peace, Wilson Center.

Al-Qaeda, ISIS și valorile de extindere

Cele două organizații analizate, al-Qaeda și ISIS, fac parte din mișcarea salafi-jihadistă (Almohammad, 2019). Încă din ultimul deceniu al secolului trecut organizațiile teroriste jihadiste au produs o serie de crize, tensiuni și distrugerii, atât în Orientul Mijlociu, cât și în lume (Ben-Asherc și D'Orsogna, 2019).

Apariția al-Qaeda are loc într-un context tensionat în care exista „o relație turbulentă între Occident și lumea musulmană” (Gomes; Mikhael, 2018, p. 12). Ossama bin Laden începe să pună bazele al-Qaeda încă din perioada războiului din Afganistan (1979-1989) (Chuang; Ben-Asherc și D'Orsogna, 2019). Adevărata arhitectură a acestei organizații se realizează în anii '90, când bin Laden și Ayman Al-Zawahiri au dezvoltat această organizație, sub protecția talibanilor și a Pakistanului, unde au mutat conducerea până în 2009 (Riedel, 2019). Inițial viziunea lui bin Laden față de crearea al-Qaeda era motivată de

trei obiective principale: „(1) grup terorist de sine stătător, (2) organizator, recrutor și furnizor logistic pentru alți musulmani militanți care să fie stimulați să lupte în afara Afganistanului, (3) unificarea și coordonarea mișcării jihadiste globale, prin furnizarea unui scop și a unei direcții” (Gomes și Mikhael, 2018, p. 12). Idealul al-Qaeda era acela de a reuni sute de grupări jihadiste al cărui scop să fie acela de a funcționa în baza unui proiect jihadist global.

Prin celebrele fatwa pe care le emite, bin Laden își exprimă dezacordul față de Arabia Saudită și prezența SUA în peninsula Arabică, manifestându-și sprijinul pentru diferite conflicte (Cecenia, Bosnia, Palestina). În viziunea acestuia, conflictele menționate reprezentau primii pași în ceea ce privește înfrângerea SUA. Liderul al-Qaeda critică Arabia Saudită pentru modul în care irosește bogăția petroliferă și pentru că ignoră cazul Palestinei (Gomes și Mikhael, 2018, p. 12).

Din a doua jumătate a anilor '90, al-Qaeda organizează și revendică o serie de atentate mai mult sau mai puțin răsunătoare (1998 – Ambasadele SUA din Africa), culminate cu atentatele din 11 septembrie 2001, al căror impact a culminat cu demararea războiului global împotriva terorii. Organizația al-Qaeda spera că toate grupurile jihadiste care luptau împotriva guvernelor locale să se unească sub egida organizației și să lupte împotriva SUA, care erau percepute drept sursa tuturor problemelor Orientului Mijlociu (Byman și Williams, 2015).

Originea actualei organizații ISIS se conturează inițial pe la sfârșitul anilor '90, în Iordania, în momentul în care Abu Musa al-Zarqawi pune bazele Jamaat-al-Tawhid-wal-Jihad (JTJ) (Chuanga; Ben-Asherc; D'Orsogna, 2019). Cu toate acestea, ISIS este o organizație terorist-jihadistă care se desprinde din al-Qaeda. În contextul invaziei americane din Iraq, bin Laden îi oferă bani lui al-Zarqawi pentru a pune bazele unei organizații teroriste și chiar dacă, inițial, al-Zarqawi a dorit să rămână independent, în 2004 jură loialitate organizației al-Qaeda și schimbă numele JTJ în AQI (filiala al-Qaeda Iraq) (Byman și Williams, 2015). Organizația lui al-Zarqawi a fost poziționată într-o oarecare obscuritate până în 2007, iar adevărata ascendență a acesteia debutează în 2011, motivată de instabilitățile crescute din Iraq și Siria (Wilson Center, 2019).

Începând cu 2006, AQI, sub instrucția al-Qaeda, a pus bazele unui organism oficial de guvernare, prin fuzionarea cu alte grupuri de insurgenți, formând Consiliul Shura Mujahedin, care urma să ocupe diferite teritorii din nordul Iraqului, plasate la granița cu Siria. Odată cu intensificarea războiului civil din Siria, ISI (AQI) își schimbă numele în ISIS și se extinde în Siria fără a se consulta cu al-Qaeda. Aceste dinamici marchează debutul tensiunilor dintre al-Qaeda și ISIS, cea dintâi începând să se reorienteze spre diferite colaborări cu Somalia sau Nigeria, iar cea din urmă continuându-și expansiunea în Yemen, Afganistan sau Pakistan (Chuanga; Ben-Asherc și D’Orsogna, 2019).

Extinderea al-Qaeda și ulterior a ISIS s-a produs de-a lungul a patru valuri succesive: Primul val este marcat de începutul anilor '90, când foști luptători din Afganistan se întorc în Algeria, Caucaz, Egipt, Libia, Sudan, formează diferite celule mici și luptă împotriva regimurilor considerate non-islamice. Alții se alătură diferitelor războaie civile (Algeria, Cecenia), producându-se radicalizarea lor. Al doilea val este lansat de al-Qaeda după cea de-a doua jumătate a anilor '90, conturându-se teoria luptei împotriva „inamicului îndepărtat” și eliminarea influențelor occidentale din Orient. Acest val s-a extins până în momentul atentatelor din septembrie 2001. Al treilea val este reliefat de momentul în care SUA invadează Iraq, inițiativă care a funcționat ca un imbold pentru revigorarea jihadismului, al patrulea val fiind evidențiat de debutul Primăverii arabe și ocuparea a cât mai multe teritorii (International Crisis Group, 2016).

Viziunea ISIS este într-oarecare măsură similară cu viziunea al-Qaeda, diferențele fiind evidențiate de strategiile aplicate pentru atingerea scopului. ISIS a remodelat peisajul jihadist printr-o „strategie și mai sângeroasă decât al-Qaeda, aceasta luptând, de asemenea, împotriva rivalilor ideologici și a Occidentului” (International Crisis Group, 2016).

Decăderea al-Qaeda și ascensiunea ISIS

Începând cu 2014 al-Qaeda pierde titlul de lider al jihadismului global, acesta fiind revendicat de către ISIS (Clarke, 2018). Ascensiunea ISIS nu este privită cu admirație de către al-Zawahiri, care dorește să mențină poziția al-Qaeda în fruntea jihadismului global (Byman;

Williams, 2015). Există numeroase teorii, studii sau cercetări care analizează cauzele care au dus la decăderea al-Qaeda. Unele dintre ele susțin că odată ce liderul carismatic (bin Laden) în jurul căruia s-a cristalizat organizația teroristă a fost asasinat, s-a produs și „decapitarea” al-Qaeda. Înlocuirea unui conducător eficient (bin Laden), sub conducerea căruia au fost instrumentate cele mai răsunătoare atentate teroriste din întreaga existență a organizației, cu unul mai puțin eficient și, totodată, mai puțin carismatic (al-Zawahiri), care nu a mai putut gestiona tensiunile și divergențele dintre cele două grupări, a produs o inevitabilă eclipsare a al-Qaeda (Bacon; Arsenault, 2017).

De asemenea, ascensiunea ISIS și decăderea al-Qaeda poate să fie explicată și din perspectiva modului prin care cele două organizații teroriste dezvoltă o serie de modalități de propagandă online. Organizația al-Qaeda realizează acest lucru pe baza anumitor platforme sau forumuri de discuții vechi, pe când ISIS promovează o serie de videoclipuri, articole și mesaje pe cele mai utilizate platforme online (Facebook, Instagram, Youtube). Astfel, decăderea al-Qaeda ar putea să fie explicată și din perspectiva unei promovări deficitare în mediile online, din acest punct de vedere ISIS menținându-se în fruntea topului organizațiilor teroriste care a instrumentat cele mai multe radicalizări, în special din lumea Occidentală (Byman; Williams, 2015).

O a treia cauză care ar putea justifica prăbușirea al-Qaeda este marcată de strategiile pe care le utilizează. ISIS se bazează pe cucerirea și acapararea diferitelor teritorii, strategiile acesteia fiind profund influențate de factorul militar. Pe de altă parte, al-Qaeda a pus un accent crescut pe diferite investiții necesare înțelegerii nevoilor logistice ale organizației, nerecurgând la modalitățile operaționale ale ISIS pentru a-și atinge obiectivele (Gomes; Mikhael, 2018).

În pofida faptului că al-Qaeda „nu a dispărut, organizația dezvoltându-se în zona Magrebului, Somaliei, Siriei, Yemenului, modelele de radicalizare variind în funcție de țară” (International Crisis Group, 2016), în ultimii ani ISIS s-a dovedit a fi mai eficientă din toate punctele de vedere (Almohammad, 2019), iar ascensiunea acesteia reprezintă o dovadă a „cât de vulnerabile sunt statele și sistemele politice ale Orientului Mijlociu” (Riedel, 2019). Astfel, divergențele și tensiunile dintre cele două organizații teroriste (pe care le vom analiza

în secțiunile următoare), nu sunt evidențiate numai de diferitele strategii sau mijloace care să conducă la atingerea anumitor obicetive, ci mai degrabă, al-Qaeda și ISIS luptă pentru obținerea titlului de lider al jihadismului global.

Primăvara arabă și ascensiunea tensiunilor dintre al-Qaeda și ISIS

Secțiunea precedentă a oferit un punct de vedere cu privire la originile și valurile de extindere ale al-Qaeda și ISIS, sistematizând o serie de motive care au dus la decăderea al-Qaeda și pierderea titlului de lider global al terorismului jihadist, în favoarea ISIS. Această secțiune analizează contextul care a favorizat apariția divergențelor dintre cele două organizații și distanțarea ce a rezultat, accentul fiind pus pe evenimentele din timpul Primăverii arabe și extinderea ISIS în Siria.

Primăvara arabă

După cum afirmă unele cercetări, evenimentele asociate Primăverii arabe au influențat materializarea unora dintre cele mai semnificative dinamici din Orientul Mijlociu, de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial încoace. Pentru prima dată în istoria recentă a regiunii populațiile au făcut o serie de schimbări la scară largă și au luptat împotriva guvernelor autoritare (Jones, 2012). Dinamicile survenite odată cu anul 2011 au fost privite cu o oarecare simpatie de lumea Occidentală, inclusiv de SUA. Această atitudine fiind motivată de faptul că revoltele populațiilor arabe, îndreptate împotriva guvernelor corupte ar putea deschide calea spre democratizare (Anderson, 2011). Cu toate acestea, pentru o democratizare eficientă protestele și revoltele nu sunt suficiente. Societățile arabe ar trebui să faciliteze o serie de reforme educaționale și economice, iar aceste inițiative de modernizare trebuie susținute de instituțiile statale (Campante; Chor, 2012). Cu toate acestea, realitățile survenite după 2011 au conturat alte realități.

Imaginea Primăverii arabe poate fi asociată cu o serie de proteste anti-guvernamentale, răscoale sau rebeliuni armate care s-au răspândit în Orientul Mijlociu la începutul lui 2011. Aceste mișcări au

fost motivate de o serie de resentimente față de dictaturile arabe învechite, populațiile care au recurs la asemenea manifestații fiind motivate de brutalitatea aparatului de securitate, șomajul, creșterea prețurilor și corupția guvernelor (Manfreda, 2019). Deși evenimentele din 2011 au dus la prăbușirea regimurilor autoritare din Tunisia, Libia sau Yemen, marcându-se, astfel, speranța pentru realizarea unor reforme democratice, economice sau sociale, victoria Frăției Musulmane în Egipt sau a grupurilor salafiste, în urma alegerilor democratice din Tunisia, Libia sau Yemen aveau să contureze alte realități. Astfel, dinamicile prezentate anterior, dublate de rolul tot mai mare al insurgenților islamici din Siria, au dus la consolidarea unui islamism politic accentuat în regiune (Styszynsky, 2014).

De asemenea, conturarea noilor realități politice au impulsionat extinderea al-Qaeda. Organizația dezvoltă noi filiale și recrutează mii de luptători care să fie fideli cauzei lor, protestele pro-democratice fiind reprimare (Lister, 2019).

După 2011 crizele din Yemen, Egipt, Libia sau Tunisia au creionat o nouă eră a politicii arabe care, în mod paradoxal, a demis oportunitățile de consolidare a democrației și a pluralismului politic. Principalii beneficiari de pe urma acestei realități sunt mișcările extremiste, al-Qaeda și ISIS amenințând țări care până atunci nu au fost afectate de acestea. Astfel, câștigurile și ascensiunea mișcărilor jihadiste se datorează, din anumite puncte de vedere emergenței diferitelor conflicte (Afganistan, Siria, Iraq, Algeria) (International Crisis Group, 2016).

Siria și ascensiunea tensiunilor al-Qaeda-ISIS

În 2011 izbucnește conflictul sirian stimulat de emergența protestelor din timpul Primăverii arabe (Byman și Williams, 2015). Demonstrațiile pașnice și demararea negocierilor politice au escaladat într-o formă superioară de violență care a permis extinderea organizațiilor jihadiste (Styszynski, 2014). În acea perioadă, al-Qaeda și filialele acesteia erau predominante în Siria, aceasta îndemându-l pe al-Baghdadi (care a condus ISIS din 2010) să ia parte la conflict. Liderul ISIS, al-Baghdadi, trimite soldați în Siria și demarează acțiuni de recrutare pentru a se extinde. Pe fondul retragerii SUA și a emergenței

politicilor anti-sunnite în Irak, ISIS dobândește tot mai mult sprijin din partea populației, începând să se extindă masiv în Siria (Byman; Williams, 2015). Această extindere, dublată de acapararea anumitor regiuni importante din Iraq, l-au determinat pe al-Baghdadi să proclame transformarea ISI în ISIS și ruperea de al-Qaeda (Byman și Williams, 2015).

Tensiunile intra-jihadiste „devin publice pentru prima dată în 2013” (Zammit, 2014), acestea fiind în strânsă legătură cu extinderea ISIS în Siria. Având în vedere că la începutul conflictului al-Qaeda era organizația teroristă principală în Siria, aceasta exercitându-și influența prin Jabhat al-Nusra, o filială a organizației, tensiunile intra-jihadiste au fost motivate de intența ISIS de a influența Jabhat al-Nusra să se declare ca fiind creată de Statul Islamic, acum reunindu-se sub un nou nume (ISIS) (Beacon și Arsenault, 2017). Al-Julani, liderul Al-Nusra, nu a fost de acord cu inițiativa ISIS, acesta afirmându-și loialitatea față de al-Qaeda și independența față de ISIS. Declararea loialității al-Nusra față de al-Zawahiri, dublată de tensiunile dintre cele două organizații, legate de revendicările teritoriale, au influențat intrarea în scenă a al-Qaeda. Aceasta a declarat că al-Nusra este singurul reprezentant legitim al-Qaeda în Siria și că ISIS ar trebui să-și restrângă activitatea în Iraq. ISIS începe să respingă din ce în ce mai puternic autoritatea al-Qaeda, iar al-Baghdadi refuză să jure loialitate lui al-Zawahiri, motivat de faptul că „ISIS nu este o simplă organizație, ci un Stat Islamic și de aceea are mai multă autoritate” (Zammit, 2014). În 2014 al-Zawahiri a respins public ISIS, iar Abu Mohammad al-Adnani, purtătorul de cuvânt al ISIS, a declarat că „al-Qaeda a încetat să mai fie baza jihadului (...) ISIS este urmașa al-Qaeda a lui bin Laden, doar că sub banner-ul ISIS” (Beacon; Arsenault, 2017). De asemenea, al-Adnani critică Al-Qaeda, acuzându-o că a trădat insurgenții care se jertfesc pe câmpurile de luptă și că s-a îndepărtat de calea jihadului, cooperând cu „infidelii” și seculariștii. Acesta încurajează întoarcerea la jihadul original, făcând referire la operațiunile spectaculoase din trecutul al-Qaeda (Styszynski, 2014). Al-Zawahiri nu a rămas pasiv acestor declarații și a susținut că „ISIS fabrică minciuni convenabile (...) folosind greșit entuziasmul tinerilor” (Dearden, 2017), acesta discreditând Statul Islamic și dorința de cooperare ulterioară. Astfel, ceea ce a început de la o dispută pentru

autoritate în Siria a escaladat spre o luptă pentru conducerea întregii mișcări jihadiste globale (Zammit, 2014).

Jidadul global: fractura dintre al-Qaeda și ISIS

După cum rezultă din secțiunea anterioară, tensiunile dintre cele două organizații teroriste au influențat organizarea unei noi ordini jihadiste globale. Ruptura dintre al-Qaeda și ISIS nu a fost motivată în mod exclusiv de lipsa de supunere a lui al-Baghdadi față de al-Zawahiri, ci și din pricina viziunilor diferite față de modul în care ar trebui atinse diferite obiective. Diferențele de strategie, tactică și ierarhizarea dușmanilor în funcție de preferințele proprii reprezintă punctele de analiză ale acestei secțiuni.

Obiective comune și viziuni diferite

Al-Qaeda și ISIS împărtășesc atât un ideal comun, cât și o ideologie similară. Ambele organizații urmăresc înființarea unui Califat care să funcționeze după principiile legii sharia, după care au funcționat primele societăți islamice, ambele împărtășind ideea de realizare a acestui ideal prin violență (Styszynski, 2014).

Având în vedere că atât al-Qaeda, cât și ISIS sunt influențate de învățăturile wahhabiste care resping orice inovație religioasă, culturală și, totodată, care susțin că numai anumiți musulmani sunt „credincioși”, există o diferență ideologică între cele două. Această diferență este marcată de faptul că ISIS împărtășește ideea lui Mahdi, „o figură profetică care va conduce toți musulmanii într-o luptă împotriva infidelilor (...) ideea de purificare a Islamului fiind marcată de modul în care cei aleși vor determina cine trebuie expatriat din comunitate, respectiv cine sunt dușmanii care amenință Islamul” (Gomes; Mikhael, 2018, p. 18). Astfel, această diferențiere ideologică poate să fie folosită drept o justificare pentru violența extremă la care recurge ISIS, inclusiv împotriva musulmanilor considerați “infideli”. ISIS își justifică acțiunile de acaparare a teritoriilor din Irak și Siria din perspectiva unei coaliții arabe sunnite care se ridică împotriva guvernelor apostate și hărțuitoare, dar cu toate acestea, majoritatea arabilor, inclusiv sunniți,

nu susțin ideea Califatului, opunându-se politicilor brutale promovate de ISIS (Ford, 2014).

Scopurile al-Qaeda ar putea să fie rezumate la răsturnarea regimurilor corupte, instalarea unor adevărate (guverne islamice) și eliminarea influenței SUA din Orientul Mijlociu, care, din perspectiva lor, reprezintă principala cauză a problemelor regionale. Toate aceste idealuri sunt instrumentate într-o asemenea manieră încât să se atingă obiectivul de constituire a Califatului (Byman și Williams, 2015). Cu toate acestea, al-Qaeda nu promovează uciderea rivalilor musulmani, inițiativă pe care o consideră drept o risipă de resurse și o creștere a neîncrederii și a lipsei de susținere din partea populației (Byman, 2015). În plus, al-Qaeda critică acțiunile violente ale ISIS, afirmând că cea din urmă se îndepărtează de la adevăratul inamic, și anume SUA (Byman și Williams, 2015).

ISIS, în schimb, nu respectă strategia „inamicului-îndepărtat”, promovată de al-Qaeda, aceasta orientându-se spre strategia „inamicului-apropiat”. Din perspectiva ISIS, adevăratele ținte sunt regimurile apostate (Assad-Siria, Abadi-Iraq, etc.), ci nu SUA. al-Baghdadi promova purificarea Comunității Islamice prin atacarea minorităților religioase și a grupărilor jihadiste rivale. ISIS se axează foarte mult pe cucerirea și controlul unui anumit teritoriu, cu scopul de a-și consolida poziția. Organizația al-Qaeda nu a demonstrat niciodată prea mult interes în ceea ce privește deținerea unui teritoriu, această strategie fiind aplicată cel mult cu scopul de a deține un loc de refugiu (Byman și Williams, 2015).

Organizația al-Qaeda folosește teroarea cu scopul de a influența o anumită audiență, care ulterior să adopte un comportament favorabil obiectivelor proprii (Gomes și Mikhael, 2018). Tactica preferată de către această organizație rezidă în atacurile internaționale de anvergură. De asemenea, al-Qaeda se abține de la asasinarea anumitor persoane răpite dacă le pot folosi în scopuri propagandistice (ex. jurnaliști).

ISIS cucerește prin forță, iar teroarea este instaurată prin imaginea războiului revoluționar, utilizat cu scopul de a submina moral forțele de securitate. Pe teritoriile controlate, ISIS aplică o serie de mijloace brutale prin care să-și consolideze autoritatea (violuri, execuții, decapitări publice) (Byman și Williams, 2015).

Organizația al-Qaeda este ceva mai moderată și încearcă să-i convingă pe musulmanii locali să le adopte opiniile, în loc să-i oblige prin recursul la violență (Byman și Williams, 2015).

Se poate observa o diferență majoră între cele două organizații și în ceea ce privește modul în care trebuie instaurat Califatul. ISIS se bazează pe principiul extinderii maxime, iar al-Qaeda recurge la o abordare graduală. ISIS promovează ideea conform căreia clădirea statului este realizabilă și nu trebuie întârziată, pe când strategia graduală a al-Qaeda susține că instituirea statului trebuie să îndeplinească mai multe condiții, de la educarea, pregătirea populației cu privire la acceptarea acestui ideal și obținerea a cât mai mult sprijin până la constituirea diferitelor alianțe cu mișcările locale (Almohammad, 2019).

Pornind de la cele expuse mai sus, se poate afirma că separarea dintre al-Qaeda și ISIS, respectiv fractura jihadismului global provocată de această dinamică, este motivată de trei diferențe strategice principale: (1) cele două organizații nu erau de acord cărui inamic să-i acorde prioritate, (2) nu au fost de acord cu privire la cantitatea corespunzătoare de violență (al-Qaeda fiind îngrijorată de violența ISIS împotriva musulmanilor), (3) nu au fost de acord cu privire la condițiile adecvate de constituire și declarare a unui stat (ISIS fiind pregătită să facă o astfel de declarație deși nu deținea elementele de bază ale unui stat) (Bacon și Arsenault, p.14).

Astfel, tensiunile dintre al-Qaeda și ISIS, care au dus la separarea acestora, au provocat o fractură în cadrul jihadismului global. Cele două organizații continuă să reprezinte două dintre cele mai mari amenințări la adresa securității globale, iar ISIS, respectiv modul în care această organizație a evoluat după 2014 reprezintă o amenințare mai mare pentru Orientul Mijlociu decât a fost al-Qaeda în întreaga ei existență (Byman și Williams, 2015). Scindarea celor două s-a produs datorită perspectivelor diferite de atingere a anumitor obiective, motivate de modul în care se raportau la tripla ierarhie inamică (inamic îndepărtat, inamic apropiat, respectiv inamic interior) (Almohammad, 2019).

Concluzii

Acest articol și-a propus să analizeze cauzele care au dus la ruptura dintre al-Qaeda și ISIS. Analiza a fost centrată pe intervalul 2011-2015, deoarece în acest interval s-au materializat o serie de conflicte între cele două organizații, care au influențat fractura mișcării jihadiste globale. Principalele rezultate ale acestui studiu bazat pe *process tracing* sunt evidențiate de faptul că au existat multiple cauze care au dus la materializarea acestui rezultat.

În pofida idealurilor și obiectivelor comune, una dintre principalele cauze care a dus la separarea celor două organizații este marcată de incapacitatea acestora de a ajunge la un numitor comun în ceea ce privește definirea inamicului prioritar. ISIS își concentra atenția asupra musulmanilor considerați „infideli” și asupra regimurilor apostate, pe când al-Qaeda privea SUA ca principală sursă a problemelor din Orientul Mijlociu.

Cea de-a doua cauză care a intensificat tensiunile dintre cele două organizații este reliefată de strategiile adoptate. ISIS promovează ocuparea și controlarea într-o manieră brutală a diferitelor teritorii, în timp ce al-Qaeda susține că populațiile musulmane trebuie educate într-o asemenea manieră încât să accepte idealul de constituire a Califatului.

De asemenea, există o diferență de viziune și față de inițiativa de a pronunța sau nu instaurarea Califatului. ISIS crede că guvernarea anumitor teritorii într-o manieră brutală poate garanta ordinea și constituirea acestuia, pe când al-Qaeda consideră utopică declararea Califatului fără existența elementelor de bază ale unui stat (instituții, acceptare populară, sistem legislativ etc.). În plus, lipsa de subordonare a ISIS față de direcțiile trasate de al-Qaeda și ocuparea diferitelor teritorii din Siria au intensificat tensiunile dintre cele două organizații.

Prin urmare, se poate observa că inclusiv un ideal atât de măreț precum constituirea unui Califat în cadrul căruia fiecare musulman să-și poată trăi viața după legea sharia poate să fie eclipsat de o serie de mici diferențe ideologice, modalități diferite de gestionare a anumitor situații, dublate de o serie de ambiții personale. Scindarea celor două organizații nu favorizează șansele de atingere a idealurilor pentru care militează.

Limitele articolului sunt marcate de faptul că nu analizează modul în care liderii politici din statele care se confruntă cu procese intense de radicalizare gestionează combaterea terorismului și nici direcțiile și strategiile promovate la nivelul Comunității Internaționale, față de combaterea și eradicarea jihadismului global.

De asemenea, limitările articolului nu sunt evidențiate numai de anumite subiecte care nu au fost analizate în cadrul acestuia, ci și de tipul de date utilizate. Având în vedere că nu există multe studii în mediile de specialitate naționale care să analizeze cauzele care au dus la ruptura dintre al-Qaeda și ISIS, datele culese și analizate sunt în mare parte în limba engleză. În plus, acest articol oferă numai o perspectivă generală cu privire la fractura din cadrul jihadismului global deoarece nu putem avea acces întotdeauna la un volum de informații veridice care vizează asemenea subiecte. Majoritatea informațiilor provin din declarații ale anumitor personalități cheie din ierhia organizațională a celor două grupări sau se încadrează în tipologia diferitelor rapoarte și analize realizate pe baza evenimentelor observabile, fără să se aibă acces la discuțiile purtate între liderii al-Qaeda sau ISIS. Având în vedere că nu există un volum foarte mare de declarații venite din partea liderilor jihadiși, articolul s-a axat mai mult pe analiza datelor secundare, deja existente în cadrul literaturii. Prin urmare, tipul de date utilizat, perspectiva de ansamblu fără posibilitatea de a privi în detaliu și accesul la materiale, în mare parte în limba engleză, reprezintă alte limite ale articolului.

Relevanța articolului pentru studierea terorismului internațional și, implicit, pentru analiza mișcării jihadiste globale, este marcată de faptul că reprezintă unul dintre primele studii românești care se concentrează pe analiza tensiunilor care au produs fractura dintre al-Qaeda și ISIS. Articolul poate fi relevant pentru cei pasionați de asemenea problematici, iar studiile viitoare ar putea analiza modul în care organizațiile teroriste își obțin finanțările, sau cum a fost afectată ISIS de asasinarea lui al-Baghdadi. Modul în care au evoluat dinamicile celor două organizații în perioada 2017-2019, când ISIS a pierdut multe teritorii, ar putea constitui un alt subiect de analiză pentru studiile viitoare.

Referințe:

1. Anderson, L. (2012). "Demystifying the Arab Spring". *Foreign Affairs*, pp. 1-7.
2. Bacon, T. E.; Arsenault, G (2017). "Al Qaeda and the Islamic State's Break: Strategic Strife or Lackluster Leadership?". *Studies in Conflict & Terrorism*, pp. 1-49.
3. Beach, D. (2012). "Process Tracing methods – An introduction", pp. 1-57, https://www.press.umich.edu/resources/Beach_Lecture.pdf.
4. Beach, D. (2017). "Process-Tracing Methods in Social Science". *Oxford Research Encyclopedia of Politics*, <http://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore9780190228637-e-176?print=pdf>, accesat în data de 23.01.2020.
5. Bennett, A.; Checkel, J. T. (eds.) (2015). "Process Tracing. From Metaphor to Analytic Tool", Cambridge University Press.
6. Bjørgo, T. (ed.) (2005). "Root Causes of Terrorism: Myths, reality and ways forward", Routledge.
7. Byman, D. (2005). "Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism", Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
8. Campante, F. R.; Chor, D. (2012). "Why was the Arab World Poised for Revolution?" Schooling, Economic Opportunities, and the Arab Spring. *Journal of Economic Perspectives*, 26(2), pp. 167-188.
9. Chaliand, G.; Blin, A.(eds.) (2007). "The History of Terrorism from Antiquity to Al Qaeda", University of California Press.
10. Chaliand, G.; Blin, Arnaud (2018). „Istoria Terorismului – Din Antichitate până la Daesh”, Polirom.
11. Collier, D. (2011). "Understanding Process Tracing. *Political Science and Politics*", 44(4), pp. 1-10.
12. Dr. Mehlman-Orozco, K. (2019), "The Jihadi Next Door", Skyhouse Publishing.
13. Esposito, J. L. (2002), "Unholy War: Terror in the Name of Islam", Oxford University Press.
14. Filiu, J. P. (2014). "The Fractured Jihadi Movement in the Sahara". *Currents Trends in Islamist Ideology*, 16, pp. 1-13.
15. Gomes, A. de T., Mikhael, M. M. (2018). "Terror or Terrorism? Al-Qaeda and the Islamic State in Comparative Perspective". *Brazilian Political Science Review*, 12(1), pp. 1-27.
16. Hamming, T. R.(2019). "Global Jihadism after the Syria War". *Perspectives on Terrorism*, 13(3), pp. 1-16.

17. Hiro, D. (2002). *War without End: The rise of Islamist terrorism and global response*, Routledge.
18. Jones, P. (2012). "The Arab Spring: Opportunities and implications". *International Journal*, 67(2), pp. 447-463.
19. Khan, L. A., (2006). *A Theory of International Terrorism: Understanding Islamic Militancy*, Martinus Nijhoff Publishers.
20. Kushner, H.W. (2003), *Encyclopedia of Terrorism*, Sage Publications.
21. Law, R. D. (2017). „Istoria terorismului-de la Asirieni la Jhadiști”, Editura Corint.
22. Outman, J. L., Outman, E.M., May, M., Sawinski, D. (eds.) (2003), *Terrorism: Almanac*, UXL Thomson-Gale.
23. Perry, M., Negrin, H. E. (eds.) (2008), *The Theory and Practice of Islamic Terrorism*, Palgrave MacMillan.
24. Post, J. M. (2007). "The Mind of The Terrorist", Palgrave MacMillan.
25. Ramraj, V. V., Hor, M., Roach, K. (eds.) (2005). *Global Anti-Terrorism: Law and Policy*, Cambridge University Press.
26. Sookhdeo, P. (2009). *Understanding Islamist Terrorism: The Islamic Doctrine of War*, Isaac Publishing.
27. Styszynski, M. (2014). "ISIS and Al Qaeda: Expanding the Jihadist Discourse". *Counter Terrorist Trends and Analyses* 6(8), pp. 1-7.
28. Watts, C. (2016). "Deciphering Competition Between al-Qa`ida and the Islamic State". *CTC Sentinel*, 7, pp. 1-6.

Surse online

29. *** (2016, 14 Martie). *Exploiting Disorder: al-Qaeda and the Islamic State*. *International Crisis Group*. <https://www.crisisgroup.org/global/exploiting-disorder-al-qaeda-and-islamic-state>
30. *** (2017, Ianuarie). *The Jihadi Threat: ISIS, Al-Qaeda, and beyond*. *United States Institute of Peace*. <https://www.usip.org/sites/default/files/The-Jihadi-Threat-ISIS-Al-Qaeda-and-Beyond.pdf>
31. *** (2019, 28 Octombrie). *Timeline: the Rise, Spread, and Fall of the Islamic State*. *Wilson Center*. <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>
32. *** *Hezbollah*. *Haaretz*. <https://www.haaretz.com/misc/tags/TAG-hezbollah-1.5598890>
33. *** *United Nations: Address by Yasser Arafat Before the General Assembly (13 november 1974)*. *Jewish Virtual Library*. <https://www.jewish>

virtuallibrary.org/address-by-yasser-arafat-before-the-un-general-assembly-november-1974.

34. Almohammad, A. (2019, August). *Seven Years of Terror: Jihadi Organisations' Strategies and Future Directions*. ICCT. <https://icct.nl/wp-content/uploads/2019/08/ICCT-Almohammad-Seven-Years-of-Terror-August2019-1.pdf>.

35. Byman, D. L. (2015, 29 Aprilie). *Comparing Al Qaeda and ISIS: Different goals, different targets*. Brookings. <https://www.brookings.edu/testimonies/comparing-al-qaeda-and-isis-different-goals-different-targets/>.

36. Byman, D. L.; Williams, J. R. (2015, 24 Februarie). "*ISIS vs. Al Qaeda: Jihadism's global civil war*". Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/isis-vs-al-qaeda-jihadisms-global-civil-war/>.

37. Chuanga, Y. L.; Ben-Ashrec, N.; D'Orsogna, M. R. (2019, 15 Octombrie). "*Local alliances and rivalries shape near-repeat terror activity of al-Qaeda, ISIS, and insurgents*". PNAS. <https://www.pnas.org/content/116/42/20898>.

38. Clarke, C. P. (2018, 11 Decembrie). "*The Future of the Global Jihadist Movement After the Collapse of the Caliphate*". RAND. <https://www.rand.org/blog/2018/12/the-future-of-the-global-jihadist-movement-after-the.html>.

39. Dearden, L. (2017, 13 Ianuarie). "*Al-Qaeda leader denounces Isis 'madness and lies' as two terrorist groups compete for dominance*". Independent. <https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/al-qaeda-leader-ayman-al-zawahiri-isis-madness-lies-extremism-islamic-state-terrorist-groups-compete-a7526271.html>.

40. Ford, S. R. (2014, 11 Iulie). "*The Fractured Caliphate. Middle East Institute*". <https://www.mei.edu/publications/fractured-caliphate>.

41. Lister, C. (2019, 11 Decembrie). "*The Syria Effect: Al-Qaeda Fractures*". Hudson Institute. <https://www.hudson.org/research/15533-the-syria-effect-al-qaeda-fractures>.

42. Manfreda, P. (2019, 28 August). "*What Is the Arab Spring?*". ThoughtCo. <https://www.thoughtco.com/definition-of-the-arab-spring-2353029>.

43. Riedel, B. (2019, 11 Septembrie). "*Al-Qaeda Today, 18 Years After 9/11*". Lawfare. <https://www.lawfareblog.com/al-qaeda-today-18-years-after-911>.

44. Zammit, A. (2014, 24 Aprilie). "*Syria: a fractured opposition and Australian consequences*". ASPI. <https://www.aspistrategist.org.au/syria-a-fractured-opposition-and-australian-consequences/>